

УДК. 711.4

Шостак Г.С.,
Khakhalina.kname@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8882-3236,
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова

ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ І РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНИХ АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНИХ ПРОСТОРІВ В СТРУКТУРІ МІСТА ХАРКОВА

Рішення проблеми формування безбар'єрного простору для життя людей з обмеженими можливостями є важливим напрямком інтеграції України в Європейський Союз.

В ході дослідження були виявлені фактори які впливають на формування та розвиток безбар'єрних міських просторів. Узагальнені особливості ситуацій та розподілення їх на дві великі групи з подальшим переведенням найвдаліших прикладів. Визначена низка завдань із забезпечення певних вимог при проектуванні будівель, доступних для мало мобільних груп населення, і різних видів архітектурних просторів.

Ключові слова: маломобільні групи населення, архітектурне середовище, адаптація, універсальний дизайн.

Актуальність проблеми. Гуманізація середовища є одним з найважливіших чинників формування демократичних і гармонійних відносин між різними соціальними групами громадян. Рішення цієї проблеми в архітектурно-містобудівній сфері включає формування безбар'єрної архітектурного середовища, комфортного для *маломобільних груп населення (МГН)*. За визначенням до маломобільних групи населення відносяться люди, що відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі. До маломобільних груп населення також віднесені інваліди, люди з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, люди старшого (похилого) віку, люди з дитячими колясками тощо. [1, с. 4]

Статистика в Україні свідчить про велику кількість людей, що відносяться до маломобільної групи населення. Найбільша кількість - це літні люди, 30-40 % від загальної кількості населення країни. Далі йдуть інваліди на колясках (10-12%), сліпі (1,5%), вагітні і батьки з дітьми (по 1%). Одним з факторів, що визначають рівень його цивілізованості є відношення до людей, що мають різноманітні недуги.

Таким чином, актуальність цієї роботи обумовлена необхідністю приведення характеристик архітектурно-містобудівного середовища, що склалося у відповідність з потребами життєдіяльності МГН. Гострота проблемної ситуації для України посилюється: так, до вже існуючої кількості населення цієї категорії (близько трьох мільйонів - тільки інвалідів) нині додаються люди, що отримали інвалідність в результаті військових дій і інших соціальних конфліктів.

Для України актуальність проблематики формування та розвитку безбар'єрних міських просторів визначається такими факторами як:

- зміна соціально-економічної формації суспільства та поступовий перехід до нових цінностей життєдіяльності, що потребують відповідного втілення в архітектурно-просторовій оболонці міста;
- активізація процесів гуманізації архітектурно-містобудівного середовища згідно до стандартів розвинутих країн, зокрема Європи;
- вплив процесів глобалізації та проникнення її наслідків у різні сфери життєдіяльності, в тому числі шляхом залучення новітніх технологій до формування елементів міського середовища.
- активна громадська позиція груп споживачів безбар'єрних міських просторів, що потребують формування адекватного вимогам МГН архітектурного простору в місті.

Науковим фундаментом дослідження проблем та вирішення завдань з вдосконалення міського середовища для потреб МГН є наукові праці таких вчених як: Іодо І.А., Хачатрянц К.К., Мезенцев Б., Цветков В.А., Шолух Н.В., Якимова Н.Н., Терягова А.Н.. У них відображені різноманітні підходи у вирішенні проблем формування та адаптацію архітектурного і містобудівного середовища до потреб МГН.

Ціль статті виявити критерії вдосконалення архітектурно-містобудівного середовища для потреб МГН. Сформулювати ряд завдань за допомогою яких можливе створення практичних проектів доступного архітектурного середовища.

Основний матеріал статті. Місто Харків відрізняється великою кількістю інвалідів 2 і 3 групи. Всі вони потребують уваги суспільства. Тому вельми доцільними є науково обгрунтовані пропозиції щодо адаптації міського середовища Харкова для потреб маломобільних груп населення. Для реалізації цих пропозицій необхідно сформулювати спеціальні завдання перетворення (або створення) елементів архітектурно-містобудівного простору міста, що забезпечують комфортні умови життєдіяльності МГН в місті.

Дослідження стану міського середовища міста Харкова в аспекті його «безбар'єрності» показало, що поруч з негативними прикладами (рис.1, 2)

активно з'являються позитивні взірці організації простору, - комфортного і безпечного для реалізації потреб МГН (рис.3)

Рис. 1. Перешкоди безпечному руху МГН

Рис. 2. Умовне вирішення питання пішохідного переходу, Куточок відпочинку у Театральному сквері

Рис. 3. Позитивний приклад доступного входу до аптеки, м.Харків

З погляду на це, перед архітекторами постають завдання моніторингу позитивного досвіду та розповсюдження його на інші ділянки міста, та в різні населені місця агломерації.

Вивчення закордонного досвіду показало, що існує значна кількість та велике різноманіття прийомів вдосконалення архітектурно-містобудівного середовища для потреб МГН. Для імплементації досвіду їх успішного вирішення до вітчизняної практики необхідно розподілити низку завдань на окремі групи. За критерієм особливостей ситуації проектування їх можна розподілити на дві великі групи:

- завдання з адаптації архітектурно-містобудівного простору, що склався для потреб МГН різних категорій;
- врахування особливих потреб МГН при формуванні нових архітектурних та містобудівних об'єктів.

В якості прикладів вирішення завдань першої групи можна навести Музей Боде у Німеччині (рис.4). Найбільший інтерес представляє пристрій біля головного входу. Усвідомлюючи, що будівля музею є цінним зразком архітектури необароко, влада міста вирішили не надбудувувати пандус, а заховати його всередину головних сходів. Під гранітним покриттям і ступенями встановлені два прихованих механізми, на поверхні залишається лише невеликий пульт управління. При запуску системи з-під землі піднімається страхуюча огорожа, щаблі при цьому перетворюються в рівну площадку-місток. Ще одне натискання - і на місці платформи знову звичайні гранітні сходи. Друга така ж конструкція встановлена за воротами музею, перед головним входом - вона трохи менше, так як подолати необхідно лише три ступені.[5]

Рис. 4. Головний вхід у Музей Боде, Німеччина

Вдалим прикладом вирішення завдання з другої групи є Торговельно-виставковий центр у Штутгарті, Німеччина (рис.5). Це сучасний центр у якому принципи «універсального» дизайну знайшли максимальне відображення.[4]

Рис. 5. Безбар'єрне середовище Торговельно-виставковий центр у Штутгарті, Німеччина.

В першому випадку постають завдання адаптації елементів міського простору, що вже склався для потреб комфортної життєдіяльності МГН. Це досить складні завдання, що потребують у багатьох випадках індивідуальних рішень. Друга ситуація потребує використання ідеології та прийомів «універсального дизайну».

Дослідження архітектурно-містобудівного середовища м. Харкова показало, що значний вплив на підходи до формування безбар'єрного середовища є характеристика самого проектованого об'єкту. Так, в ході виконання експериментального проекту «Адаптація пішохідної зони для маломобільних груп населення (м. Харків, вул. Сумська)» в окремі великі групи були виділити такі об'єкти як:

- будівлі різного функціонального призначення;
- відкриті простори для реалізації різноманітних функцій соціальної активності (рекреаційних, комунікативних тощо);
- містобудівні комплекси, що включають як будівлі, так і відкриті простори (Театр, Покровський собор, Держпром на Сумській);

- елементи транспортно-пішохідної інфраструктури міста (рис.6).

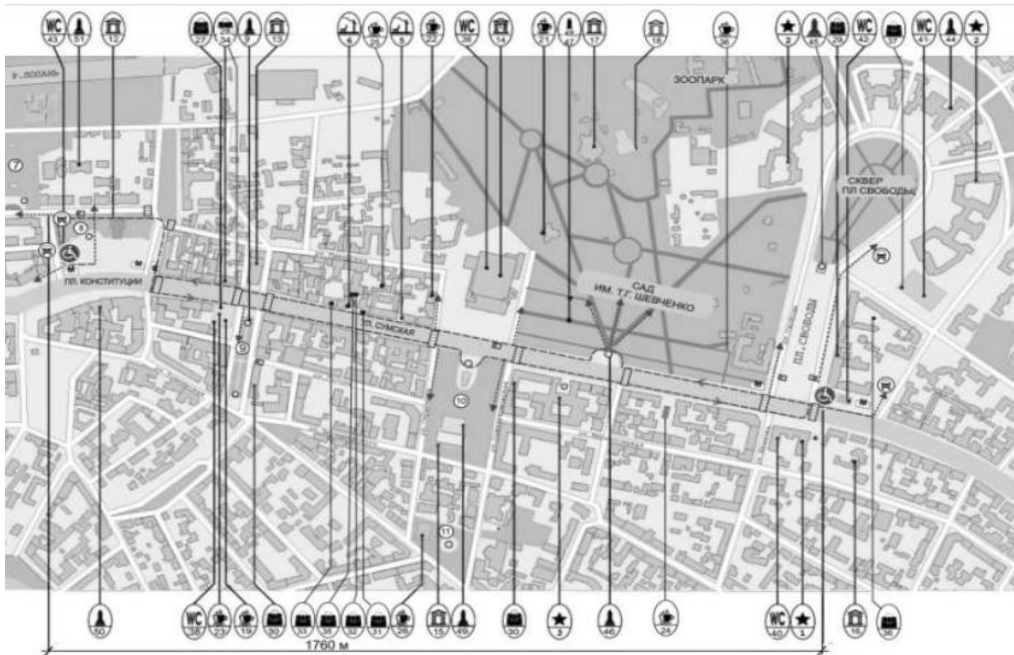

Рис. 6. Розміщення об'єктів різного призначення на вул.Сумський, м.Харків

При проектуванні будівель, доступних для МГН, вирішується низка завдань із забезпечення певних вимог, а саме:

- доступності місць цільового відвідування і безперешкодність переміщення всередині будинків і споруд;
- безпеки шляхів руху (у тому числі евакуаційних), а також місць проживання, обслуговування і прикладення праці;
- своєчасного отримання МГН повноцінної і якісної інформації, яка дозволяє орієнтуватися в просторі, використовувати обладнання (у тому числі для самообслуговування), отримувати послуги, брати участь у трудовому і навчальному процесах;
- зручності і комфорту середовища життєдіяльності.[1, с.5]

Завдання формування комфортного безбар'єрного середовища в структурі відкритих просторів загального користування (садів, парків, скверів, бульварів тощо) в місті ще не отримали чіткого формулювання в нормативних документах. Спираючись на результати аналізу науково-практичного досвіду, в ході дослідження були виділені такі важливі завдання як:

- організація спеціального паркування для МГН на межі рекреаційного об'єкту;
- забезпечення безперервності маршруту, його фізичної комфортності та позитивної інформаційної насиченості;
- наявність елементів інформації для кращої орієнтації в структурі об'єкту.

Окрему групу завдань складають ті, що забезпечують формування безбар'єрного середовища на ділянках відкритих просторів обмеженого користування. Це двори житлових кварталів, громадських споруд різного функціонального призначення (школи, лікарні, спортивні комплекси тощо).

Важливі і вельми складні завдання формування безбар'єрного архітектурного середовища постають при розробці елементів транспортно-пішохідної інфраструктури міста, що включає лінійні та вузлові елементи.

Висновки

1. Існує ряд факторів, які впливають на формування і розвиток безбар'єрного міського середовища: соціально-економічні, політичні, культурні, архітектурно-планувальні, містобудівні.

2. За критерієм особливості, ситуації проектування були розподілені на дві великі групи:

- завдання з адаптації архітектурно-містобудівного простору, що склався для потреб МГН різних категорій;

- врахування особливих потреб МГН при формуванні нових архітектурних та містобудівних об'єктів.

3. В цілому практична реалізація проектів доступного архітектурного середовища складається з виконання ряду завдань, таких як:

- створення єдиного (цілісного) безбар'єрного простору;

- своєчасного отримання МГН повноцінної і якісної інформації;

- організації зручного і комфортного середовища життєдіяльності;

- удосконалення нормативних документів, що регулюють параметри архітектурно-містобудівного середовища з врахуванням потреб МГН.

Список використаних джерел

1. Державні будівельні норми України Будинки і споруди ДБН В.2.2-17:2006 Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення. – Київ: Мінрегіонбуд України, 2006. – 17 с.

2. Терягова А.Н. Архітектурно-містобудівні принципи перетворення міського середовища в безбар'єрний простір для МГН [Текст] / Терягова А.Н. // Вісник волгоградського державного архітектурно-будівельного університету. - Волгоград, 2010 - 165 с.

3. Хачатрянц К.К. Про Архітектурне середовище для маломобільних груп населення, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ux1QY0WfvbEJ:forum.dwg.ru/attachment.php%3Fattachmentid%3D801>

4. Barrier-free routes. Stuttgart Trade Fair Center, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.messe-stuttgart.de/en/interactive-ground-plan/>

5. Іноземний досвід: 6 міських проектів для інвалідів. Музей Боді, Німеччина, [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.the-village.ru/village/city/abroad/133779-орут>

Шостак А.С.,
Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н.Бекетова

РЕШЕНИЕ ЗАДАЧ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ БЕЗБАРЬЕРНОЙ АРХИТЕКТУРНО-ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА В СТРУКТУРЕ ГОРОДА ХАРЬКОВА

Решение проблемы формирования безбарьерной пространства для жизни людей с ограниченными возможностями является важным направлением интеграции Украины в Европейский Союз.

В ходе исследования были выявлены факторы, которые влияют на формирование и развитие безбарьерных городских пространств. Обобщены особенности ситуаций и сделано распределение их на две большие группы с последующим приведением удачных примеров. Определен ряд задач по обеспечению определенных требований при проектировании зданий, доступных для МГН, и различных видов архитектурных пространств.

Ключевые слова: маломобильные группы населения, архитектурная среда, адаптация, универсальный дизайн.

Shostak H.S.,
O.M.Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

RESOLUTION OF IMPROVEMENT AND DEVELOPMENT OF TASKS BARIERE-FREE ARCHITECTURAL AND TOWN-PLANNING ENVIRONMENT IN THE STRUCTURE OF KHARKOV CITY

The solution of the problem of creating barrier-free space for the life of people with disabilities is an important direction of Ukraine's integration into the European Union.

During the research, factors that influenced the formation and development of barrier-free urban spaces were identified. Different features of situations were generalized and their distribution into two large groups were made. A number of tasks have been identified to provide certain requirements for the buildings design available for people with limited mobility and for various types of architectural spaces.

Key words: people with limited mobility, architectural environment, adaptation, universal design.